

Социалистическ хальмг таньгъчд дам уга бат тагтс, данъшан уга тиньгр хаалгъс кертгä

Хаалгъ гидг угин чинриг хальмг кун кезанä медсмн. Тер тöлд чигн „Хаджгър болв-чигн хаалгъар йов“ гидг улгур гарсн болх гидж боддж болм кевтä.

Кезанä äмтид цуцад нуудг гер, цуглулад түүдг мал хойрас онъдан юмн уга цагт, хаалгын чинриг олн-äмти меддж, тиим цомрха улгур гаргъсн болхла, öдгä цагт, — нег улү түүнä чинриг медх зöвтä. Учр югъар гихлä, öдгä цагт—Алдр Октябрьск революцин нилчär советин йоста болад, Коммунистическ партин гардврт 40 джилин эргцд, наадк ах-дү болгч советск олн-келн äмтилэггән нинегтä ноолдж, социализм тогтагъад, ода коммунизмин суурт ордж йовнавдн. Тегäd эн социалистическ Хальмг таньгъчин промышленность болн селанä эдл-ахунь, эрдм-сургъульнь болн политическ медрл-серлнь öдлдж одсн, öдр эрвäs улм уралан делгрдж йовх цагт, мана Хальмг таньгъч хö öсгльгәнä болн ноосна гарциг икдүлх, äмн болгъна тоод махна, үснä, тосна гарцин халхар öбрхн джилмүдин эргцд Америкиг күүцдж авх—ним чинртä тöрмүдиг күүцä-хин тöлä ноолдж йовх цагт, хаалгъ гидг юмн кемлжән уга кертгä, келдж болшго чинртä тöр болджана.

Хамаран гарад йовб-чигн хаалгъ угагъар йовдг аргъ уга. Хаалгъ болхларн нүкн-шавхаг уга, го-тиньгр хаалгъд олн-äмти дурта. Тиим сән хаалгъар йовсн машидт эвдрлт багъ, гаргъх бензинд болн аль-чигн тослдг тоснд äрвн болх деерән, тиим хаалгъар йовхд данъшан уга, яс амр,

йовдлин бул, зовльн, цуцртл уга болна. Тиим тиньгр, сән хаалгъар гүүсн машид хурдар гүүнä, тиим хаалгъар зöбсн эл-тавр эвдрлт уга болна. Сән хаалгъас олз дала. Сән хаалгын олзиг тоолдж күүцгдш уга.

Öдгä, эндр öдр мана хаалгъар йовад хäläлтн. Элстäs Дивн орал гархларн, Манцин тагтс деегур гатлад гартлан, күүнä элк-öбөр сөнгр-хдән күүнä. Дивнä станцин öбрäs гарад йовсн машид селанä захд гартлан кесг саадж кучтä гидгär, күүмн äмär данъгшна. Манцин гол деегур гардг тагтиг цаг-түдл уга ясдж, хавр-намрин селганд олн-äмтиä хаалгъд саалтг болад бääлгинь уурулх кертгä.

Хаалгъ-хаалгъас йилгъätä эн Элст—Дивн хойран хоорндк хаалгъд онц оньган öгх кертгä. Эн хаалгъ йилгъән чинртäгыннь эс медх кун уга болх гидж саннавдн. Энүнäs оньгдан манд тöмр хаалгъла залгълдг хаалгъ гидж нань уга биший. Элст балгъсиг болн түүнä эргндк райодиг ганцхн эн хаалгъ мана орн-нуттин икнъкләннь залгълдудж тетгдж бääнä. Мана тосхлтд кертгä, хулд-гуулгәнä болн эдлх-уухд туста хамг юмс чигн нургълдж эн хаалгъар зöбгднä.

Ода улм öмнкäsн улү машид олдж, таньгъчин öслт, тосхлт икддж бääх цагт, нег улү эн Манцин голин тагтс шинär кедж, Элст—Дивн хойран хоорндк хаалгъиг тохнätä сäänär асфальтар буркдж, мана олн-äмтиä күүцäхär дöрдлдж йовх алдр-ик тöрмүдин күүцлтиг хурддулх үзмджтä сән хаалгъ кех—нег эрки тöр мана таньгъчин олнä öмн бääвä.

Мана таньгъчин öрн теегт альк-бульгдннь болв-чигн совхозмудин, колхозмудин эдл-ахунь делгүдән делгрдж бääнä. Терүг дахулдж тедилärн залгълда кедг хаалгъиг йоста сäänär ясх кертгä. Улгүриннь келхд, хавр-намрин хугъцанд Шорвин голин телтр бääсн колхоз-совхозмудт күүнä гисн ик күүнд тöр болна. Шорвин гол деегур тагт уга болсн учрар кегдх-күүцäгдх тöрмүдт саалтг болна.

Хойрдгч болдж мана таньгъчин öмн зөгсдж бääх нег ик тöр—Шорвин гол деегур тагт тавлгән. Шорвин телтрк колхоз-совхозмуд ордг хаалгъиг ясх кертгä.

Хальмг таньгъчин öмн тавгдсн орн-нутгт чинртä олн ик тöрмүдиг шулугъар болн сән чинртäгъär күүцäхин эркд—хаалгъсиг эн кертүдин ээмл күүрдж ясх кертгä.

Мана санагъар болхла—хаалгъсин икнъкиннь, колхоз-совхозмуд, сельсоветс эврä бийсиннь чидлär, эврәннь көлг-күүчär ясдж чадх мөн: колхоз болгын, совхоз болгын эврä-эврәннь эдлдг газриннь хаалгъсан ясад бääтхä гигъад даалгъвр öгч оркхла—тер хаалгъс оньдин дөрвн цагт эзнәннь хäläврт бääгъад бääхмн.

Сән хаалгъ—мана көдлмшин күүцлтд эрки нөкд. Колхоз, совхоз болгъна соцдöрдәнä ашиг хаалгъ яслтин көдлмшärнь бас шуүх кертгä.

Мана социалистическ Хальмг таньгъчд—дам уга бат тагтта, данъшан уга тиньгр хаалгъс кертгä. Олн колхозникуд, совхозмудин, МТС-н көдлächнр болн теднä гардачнр үнн седклән тавдж цаг-түдäl уга эн тöриг күүцäх зöвтä.